

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA
2023-10-27 Nr. NV-2643

VYRIAUSYBĖS NUTARIMŲ PROJEKTAI (TAP-23-973(3) (TAIS-23-10308(4), (TAP-23-975(3) (23-10754(5)		DĖL VYRIAUSYBĖS 1991 M. BIRŽELIO 12 D. NUTARIMO NR. 230 „DĖL DOKUMENTŲ IŠDAVIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVENTOJAMS APIE JŲ IŠVEŽIMĄ PRIVERSTINIAMS DARBAMS, BUVIMĄ GETUOSE BEI KITOSE LAISVĖS ATĖMIMO VIETOSE ANTROJO PASAULINIO KARO METAIS TVARKOS“ PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS IR VYRIAUSYBĖS 1991 M. RUGPJŪČIO 12 D. NUTARIMO NR. 327 „DĖL MATERIALINĖS ŽALOS ATLYGINIMO ASMENIMS, ANTROJO PASAULINIO KARO IR OKUPACIJŲ METAIS IŠVEŽTIEMS PRIVERSTINIAMS DARBAMS, BUVUSIEMS GETUOSE, ĮKALINIMO ĮSTAIGOSE IR KITOSE LAISVĖS ATĖMIMO VIETOSE“ PAKAITIMO		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įstatymo įgyvendinamasis teisės aktas	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne Priėmimo Terminas 2023-06-30	<i>Vidaus reikalų ministerija (VRM)</i>	<i>Pasirenkama</i> ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2023-07-18	<i>Pasirenkama</i> ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☐ Svarstyti LRV posėdyje (A) ☐ Gražinti tobulinti
Įgyvendina Vyriausybės programą	<i>Pasirenkama</i> ☐ Taip ☒ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

2023-07-01 įsigaliojo Asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo pakeitimas, kuriuo atsisakyta Vidaus reikalų ministerijai nebūdingos funkcijos – pažymėjimų apie tremtį išdavimo. Išstremtų asmenų pilietinės teisės bus atkuriamos pagal Lietuvos ypatingojo archyvo išduodamas pažymas. Atsižvelgiant į tai:

- ✓ Vyriausybės 1991 m. birželio 12 d. nutarimą Nr. 230 „Dėl Dokumentų išdavimo Lietuvos Respublikos gyventojams apie jų išvežimą priverstiniais darbais, buvimą getuose bei kitose laisvės atėmimo vietose antrojo pasaulinio karo metais tvarkos“ (toliau – Vyriausybės nutarimas Nr. 230) reikia pripažinti netekusiu galios;
- ✓ Vyriausybės 1991 m. rugpjūčio 12 d. nutarime Nr. 327 „Dėl materialinės žalos atlyginimo asmenims, Antrojo pasaulinio karo ir okupacijų metais išvežtiems priverstiniais darbais, buvusiems getuose, įkalinimo įstaigose ir kitose laisvės atėmimo vietose“ (toliau - Vyriausybės nutarimas Nr. 327) reikia patikslinti dokumentus išduodančių institucijų sąrašą (dabar nustatyta, pareiškėjai kompensacijai gauti pateikia *Lietuvos teisėsaugos institucijų* išduotus dokumentus (praktikoje – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Generalinės prokuratūros ir Vidaus reikalų ministerijos).

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

- Vyriausybės nutarimas Nr. 230 pripažįstamas netekusiu galios, kaip neatitinkantis aktualių visuomeninių santykių (Vidaus reikalų ministerija neišduoda pažymėjimų apie tremtį).
- Vyriausybės nutarime Nr. 327 patikslinama, kad pareiškėjai, besikreipiantys dėl kompensacijų, pateikia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Generalinės prokuratūros, *Lietuvos ypatingojo archyvo* išduotus dokumentus apie priverstiniuose darbuose, getuose, įkalinimo įstaigose ir kitose laisvės atėmimo vietose, taip pat mažamečių fašistinėse prievartinio įkalinimo vietose išbūtą laiką arba Vidaus reikalų ministerijos iki 2023 m. birželio 30 d. (imtinai) išduotus dokumentus apie ten išbūtą laiką, taip pat aktualizuojamos kitos nuostatos.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektai derinti su Teisingumo ministerija (TM), Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM), Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centru, Generaline prokuratūra, Lietuvos Aukščiausiojo Teismu.

Įvertinus Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2023-07-25 išvadoje Nr. NV-1865 pateiktas pastabas ir pasiūlymus Vyriausybės nutarimo Nr. 327 pakeitimo projektas buvo patikslintas ir papildomai suderintas su TM, SADM, Finansų ministerija ir Valstybine mokesčių inspekcija.

VRM ir SADM nuomone, keisti nutarimu nustatytą kompensacijos dydį būtų netikslinga, nes:

- ✓ vidutinis amžius asmenų, kurie Antrojo pasaulinio karo metais buvo išvežti priverstiniais darbais (taip pat ten

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

gimę ar kartu su jais buvę nepilnamečiai šeimos nariai) arba buvo getuose, koncentracijos ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose, yra 85 metai ir per 2018 – 2022 metus kreipėsi tik 12 asmenų (iš viso išmokėta 6357,98 Eur), todėl manytina, kad iš esmės didžioji dauguma asmenų, turinčių teisę į kompensaciją, ją jau pasinaudojo. Padidinti kompensaciją būtų neteisinga asmenų, kurie ją jau gavo, atžvilgiu;

- ✓ vertinant sistemiškai, kitų vienkartinį kompensacijų nukentėjusiems asmenims (pvz., asmenims, kurie nukentėjo (prarado sveikatą) likviduodami Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinius) dydžiai nesikeitė nuo 1998 metų; asmenims, kurie buvo sužaloti ar vėliau jiems buvo nustatytas darbingumo lygis dėl ligų, susijusių su būtina karine tarnyba sovietinėje armijoje – nuo 2002 metų;
- ✓ kompensacija nėra vienintelė priemonė žalai atlyginti. Asmenims, dirbusiems priverstinius darbus, kalėjusiems getuose, įkalinimo įstaigose ir kitose laisvės atėmimo vietose yra skiriamos ir mokamos nukentėjusių asmenų valstybinės pensijos.

Rengėjai, išnagrinę įstatymo projekto rengimo poreikį ir tikslingumą, priėjo išvados, kad rengti įstatymo projektą šiuo atveju būtų netikslinga, nes tokio projekto rengimas neatitiktų teisėkūros ekonomiškumo principo (įstatymas būtų taikomas vidutiniškai dviem asmenims per metus).

Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės nuomone, įstatyminio reglamentavimo klausimas išlieka aktualus ir projektas galėtų būti priimtas tik kaip laikinas sprendimas siekiant apsaugoti teisėtus asmenų lūkesčius iki kol bus priimti atitinkamų įstatymų pakeitimai. Todėl **rengėjai turėtų nurodyti, kada ir kaip ši klausimą numatoma išspręsti – jei atskirai tokius pakeitimus rengti netikslinga, tuomet nurodyti, į koki įstatymo projektą šie pakeitimai galėtų būti įtraukti.**

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Siūlome nutarimų projektus svarstyti tarpinstituciniame pasitarime. Atsižvelgiant į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabą dėl įstatyminio reglamentavimo, siūlytume apsvarstyti galimybę **protokoliniu sprendimu pavesti SADM įvertinti vienkartinį išmokų reguliavimą asmenims, nukentėjusiems nuo 1939-1990 m. okupacijų, ir pateikti atitinkamą įstatymo projektą**, kuriuo kartu būtų siūloma nustatyti asmenims, Antrojo pasaulinio karo ir okupacijų metais išvežtiems priverstiniais darbais, buvusiems getuose, įkalinimo įstaigose ir kitose laisvės atėmimo vietose arba jų įpėdiniais uždario arba kitų darbo pajamų už priverstiniuose darbuose, getuose, įkalinimo įstaigose ir kitose laisvės atėmimo vietose išbūtą laiką, taip pat buvusiems mažamečių fašistinių prievartinio įkalinimo vietų kaliniams už ten išbūtą laiką, kompensavimą.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Aušra Gratulevičienė

Socialinės politikos grupė, patarėja